

**Commentariorvm, Ac Dispvationvm In Primam Partem
Sancti Thomæ Tomvs ...**

Complectens ad viginti sex Quæstiones priores, centum & septem
Disputationes in Capita diuisas

Vázquez, Gabriel

Antverpiæ, 1621

In Deo non esse iustitiam communitatiuam ex ratione dati & accepti,
probat. c. 4.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-80983](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-80983)

cundum communem, & receptum vsum, eam Deo tribuamus, seruata semper analogia, vt supra explicatum est.

Quarto cum quaeritur, An in Deo sit iustitia, non intelligitur de quouis affectu circa obiectum iustitiae: nam absq; dubio Deus diligit omnia opera, & obiecta secundum virtutem, quae in nobis sunt. Vnde ipse amat iustitiam, quam inter se homines seruant: atque illam praecipit, & suadet. Quod si hac ratione diceremus, in Deo esse affectum iustitiae, esset etiam concedendus temperantiae, & ceterarum virtutum moralium. Ergo nunc quaerimus de iustitia, an in Deo sit affectus iustitiae inter ipsum & creaturas, vt velint inter se, & nos aequale, & iustum, quod est obiectum iustitiae, seruare. Et probandum superest, iustitiam in se talem continere imperfectionem, vt secundum proprietatem hoc modo Deo repugnet.

Quinto denique contra *Caiet. & Barthol. Medin.* supponendum est, ita in Deo non esse proprie iustitiam commutatiuam, vt nec inter meritum, & premium esse possit. Hi enim Doctores, nescio, qua ratione adduci potuerunt, vt assererent, iustitiam proprie esse inter res ipsas, & non inter personas, si de iustitia virtute sit sermo. Arist. enim 5. Ethic. c. 1. & 2. tanquam notum supponit, iustitiam esse, quae constituit iustum, & aequale inter vnum hominem, & alium. Ideo ea debet esse inter duas naturas rationales. & debet habere communem materiam, circa quam iustum, & aequale constituitur: ergo virtus iustitiae non est inter meritum & mercedem: quis enim inter pecuniam & equum collocet iustitiam? Quod si nomine iustitiae, quam dicunt esse inter meritum, & premium, non intelligunt virtutem ipsam, sed aequalitatem, & iustum, aut fateri debent, hanc aequalitatem non esse obiectum proprium iustitiae, quae est virtus peculiaris, aut in ipso Deo concedere affectum iustitiae virtutis secundum proprietatem: siquidem affectus dei versatur circa hanc aequalitatem, & illam obseruat. Quare licet concedant aequalitatem simpliciter secundum condignitatem, quod credo ipsos docere tantum voluisse, debent tamen dicere, illam non esse obiectum proprium iustitiae: quandoquidem affectum huius virtutis secundum proprietatem Deo non concedunt.

CAPVT IV.

In Deo non esse iustitiam commutatiuam secundum proprietatem ex ratione dati & accepti probatur.

His iactis fundamentis, quae mea quidem sententia firmissima sunt, nec ab aduersariis negari vlla ratione possunt, tribus praecipue rationibus communem sententiam, quam 2. cap. exposui, demonstrare conabor. Prima petita est ex ipsa natura obiecti iustitiae commutatiuae, cuius formalis ratio in aequalitate dati & accepti consistit, quae talis est. Obiectum formale, quod communiter à Theologo, & Philosophis assignatur virtuti iustitiae commutatiuae proprie, quae ab alijs omnibus virtutibus differt, est aequalitas dati & accepti, sed inter Deum, & aliquam creaturam nequit esse aequalitas dati, & accepti: ergo nec in Deo potest esse affectus iustitiae proprie, qui ad hanc aequalitatem inter se, & creaturam constituendam referatur: ac proinde nec affectus iustitiae commutatiuae

proprie enim circa aequalitatem inter datum, & acceptum versari debet. Hac ratione vincitur S. Thom. in hoc art. Decanus Louanien. & Hostius locis citatis. Durandus in 2. c. ea vero perspicua erit, si id, quod assuimus explicetur.

Et quidem primum, maior propositio est S. Th. in hoc art. 1. & 2. q. 61. art. 3. & Aristot. 5. Ethic. c. 2. vbi distinguit virtutem specialem iustitiae à iustitia generali, quam dicitur reperiri in omni virtute, quia specialis versatur circa tria tantum bona, pecuniam, honorem, & salutem, & in his aequalitatem constituit: omnique in his rebus inaequalitas iustitiae specialis est: & nisi hac ratione specialem virtutem distinguamus, sequitur in omni virtute esse iustitiam proprie & speciali modo, vel iustitiam solum esse generalem virtutem, quoniam omnis virtus obseruat in sua operatione aequalitatem cum sua regula, hoc est cum lege, & cum deo: ergo cum debeat esse specialis iustitia, speciale ali- quod iustum constituendum est, circa quod operetur: aliud autem esse non potest, quam in his tribus bonis enumeratis. Quod si facere aliquid secundum voluntatem superioris, quod illi placeat, est opus iustitiae specialis, & ex tali opere constituitur aequalitas iustitiae in retribuendo mercedem pro illo, sicut aduersarij dicunt de nostris meritis apud deum; sequitur in omni bono opere esse datum & contra passum, sicut in quouis contrahente cum alio, quod postulet retributionem ex iustitia, & ita omne bonum opus erit iustitiae specialis, quod est omnes virtutes confundere.

Deinde Aristot. Ethic. cap. 1. assignans iustum commutatiuum, dicit, esse in emendandis commercijs, siue sponte factis, vt in contractibus, siue in ijs, quae sunt hominibus iniustis, vt in rapina, furto, & reliquis. Et cap. 5. docet, in omni commutatione, quam dicit esse materiam & obiectum proprium iustitiae, esse separationem. Nam qui aliquis ab alio accipit, retribuendo pecuniam, vel rem aliam, tantundem paritur, abdicando à se dominium; sicut ille, à quo quidpiam accepit. Nec vilis haec ratio aut Theologus, aut Philosophus aliter obiectum iustitiae commutatiuae assignauit.

Postremo, cum iustitia debeat esse inter duos rationis capaces, vt ex Aristot. & S. Th. locis citatis superiori cap. probatum est: quoniam nihil interest vni id, quod alius facit, nullam cum eo iustam commutationem, nec iustitiam commutatiuam proprie seruare potest: ergo oportet, vt virtusque mutuo intersit id, quod datur, & accipitur, vt specialis iustitia inter eos locum habeat: patet igitur veritas maioris propositionis.

Minor autem manifesta est: eamque aperte tradidit S. Thom. 1. 2. q. 114. art. 1. ad 2. & in hoc art. Dico tractatu de capis, & redemptione gentis humanae cap. 2. p. 3. art. 3. sere in principio, vbi ipse Doctor Angelicus, Decanus, & Hostius locis citatis eam probant ex illo ad Rom. 11. Qui prior dedit illi, & retribuetur ei: ibi tamen Paulus non negat Deum nihil ex nobis accipere posse emolumentum (quam- uis id verissimum est) sed ait Deum esse priorem in largitione donorum. Dicit igitur Paulus, si est aliquis, qui prior dedit Deo, hoc est, ex iustis viribus aliquid à Deo promeritus fuit, Deus retribuet premium: quasi dicat, sed nullus est: ergo, &c. interrogatio enim illa extorquet negationem, cuius subiungit causam. Quoniam ex ipso, & per ipsum, & in ipso sunt omnia: ac si dicat, si ipse om- nium

Quintum
fundamen-
tum.

16

Quintum
fundamen-
tum.
Caiet. nu.
Medin.
Virtus iusti-
tiae non est in-
ter res, sed
inter perso-
nas.
Aristot.

17

Ratio propo-
nitur.

18

niam honorum est auctor, omnia promouet, & conseruat; nullus porit ei prior dare.

Multo melius hanc propositionem minorem probat S. Doctor 1. 2. q. 74. art. 1. ad 2. testimonio Job 35. Si iuste egeris, quid donabis ei; aut quid de manu tua accipiet? idipsum expresse etiam Job 34. Quid prodest Deo si iustus fueris? aut quid ei conferet, si fuerit immaculata via tua? Deus enim ita super omnem creaturam est, ut nulla re creata indigeat, nec aliquid extra se in suam cedat utilitatem: etiam si in honorem, & gloriam illius fieri dicatur. Honor enim est res in honorante, non in honorato: sicut inter homines quoque semper contingit: at inter honorem hominis, & Dei magna est differentia: quia dum honoratur homo, etiam si honor illius in alio sit, & ipse etiam ignoret, est tamen ei utilis. Quocirca qui ei auferet honorem, vere & proprie dicitur ipsi damnum inferre. At honor Dei, qui dicitur in nobis esse, dum bene operatur, vel religiose eum colimus, certe non dicitur, esse in utilitatem ipsius Dei: ergo nihil à nobis accipere potest, quod sua aliquo modo intersit: quare propria materia iustitiæ inter ipsum, & nos esse nequit.

Quod si dicas, inter homines tantum iustitiam versari circa datum, & acceptum, non autem inter nos, & Deum, sed illam alioris esse naturæ: contra hoc est id, quod superiori cap. notabamus, videlicet cum ex humanis ad diuina affectus aliquis, vel operatio transferretur, ita debere transferri, ut secundum vitam acceptiorem, & definitiorem transferatur. Nam si liceret confingere definitiones, quælibet aff. cum Deo possemus tribuere. Ut autem commutatem definitionem obferuamus, retinenda est propria ratio obiecti, quæ tali affectui communiter assignatur. Hæc enim non est tantum annexa accidentarie operatiioni, sed essentialis, & per se: hæc autem ablata, auferatur ratio propria talis aff. eius, etiam secundum analogiam. Cum ergo omnes Philosophi dicant, obiectum iustitiæ esse æquale in datis, & acceptis, ubi non fuerit datum & acceptum, ut inter nos & Deum, nec erit tale obiectum, nec affectus iustitiæ commutatiue propriæ.

Postremo, si ex eo, quod nos Deo offerimus opera nostra, quæ apud eum meritoria sunt, & ipse retribuit pro eis vitam æternam, dicitur seruare iustitiam commutatiuam propriæ, & æqualitatem iustam inter nos & ipsum constituere in datis & acceptis, sequitur ante quamlibet promissionem ad id obligari: nam si accipit, debet retribuire: ac proinde si bonis operibus in gratia factis gloriam denegaret, iniustus foret: iniustus autem non esset, si negaret, ut omnes fatentur: ergo retributio facta bonis operibus non est secundum iustitiam commutatiuam in ratione dati, & accepti.

Dicunt aliqui, non satis esse si opera ex se condigna sunt tali præmio, ut Deus ante promissionem ex iustitia debeat retribuire. Nam si aliquis in vinea alterius laborat sine pacto, etiam si labor aliqui condignus sit mercede, dominus tamen vineæ eam soluere non debet: ergo eo modo Deus non debet retribuire meritis ex iustitia antea, quam paciscatur. Verum effugium hoc facile precludi potest: nam labor in vinea non inducit obligationem iustitiæ ex promissione, & fidelitate pacti, sed ex eo tantum, quod dominus vineæ laborem accepit in sui utilitatem, & quia quoties aliquis in vinea alterius laborat ipso infcio, vel

non consentiente, non censetur labor ille cedere in domini utilitatem, nec ipse accipere illum: ideo si non soluat mercedem pro illo, iniustitiam non committit. At si videat, & consentiat, iam accipit, & sine ulla passione debet mercedem retribuire, quam si non retribuat, peccabit contra iustitiam, sed non contra promissionem, & fidelitatem; neque falsitatis argui potest, sicut ille, qui promissit, & non implet, sed iniustitiam: quia eo ipso, quod consensit, accepit laborem in sui utilitatem. Ergo similiter, etiam si Deus non promitteret, sufficeret, si iustus in gratia faceret bona opera, quæ non poterant non fieri ipso Deo sciente, & consentiente, & interdum iubente. Quod si Deus dicitur accipere illa, quia sunt in honorem sui secundum voluntatem suam, sequitur etiam si expresse non promittat, eo ipso quod sunt secundum voluntatem ipsius, & ei placeant quodammodo, cedere in eius utilitatem eo modo, quo possunt, ut ante promissionem debeat retribuire; si promissio constituit, & seruat iustitiam inter opera, & mercedem: quandoquidem post promissionem non plus accipit ex illis, quam ante. Quare si promissio in Deo obligationem aliquam iustitiæ induceret, non esset pro acceptis: ad hanc enim ante opera obligaretur, sed esset obligatio ad donandum id, quod promississet: eo quod ex promissione nobis ius oriretur contra ipsum. Ceterum ex promissione iustitiam inter nos, & Deum oriri non posse, cap. 1. late probauimus.

Deinde à contrario hoc ipsum demonstratur, & sententia nostra stabilitur: quoniam nulla creatura aut peccatis suis, aut alio modo potest Deo inferre damnum, quod vere damnum illius sit: ergo nihil ei tribuere potest, quod vere in utilitatem, & compensationem illi cedat: contrarium enim eadem esse debet ratio. Quare ut nullum est peccatum, quod sit proprie iniustitia contrarium, sed communi quadam ratione: ita nulla erit compensatio ipsi facta, quæ sit ex iustitia propriæ: nullum vero Deo damnum à nobis inferri posse patet: quoniam etiam peccatis blasphemis, & sacrilegijs, & odij, quæ directe contra ipsum sunt, nihil patitur Deus, nec aliquid utile, aut commodum amittit: alioquin & ipsa proprie essent peccata iniustitiæ: at talia certe non sunt; opposuntur enim alijs virtutibus, quam iustitiæ, blasphemia fidei, sacrilegium religioni, odium charitati, quæ à iustitia propriæ maxime differunt: si autem iustitiæ opponeretur, essent in duplici specie peccati, quod est factum: ergo non solum in omnibus peccatis in vniuersum non reperitur damnum illatum Deo, quod sit obiectum iniustitiæ, nec specialis ratio iniustitiæ contra ipsum, sed etiam in peccatis, quæ peculiari modo contra Deum fiunt, ratio iniustitiæ aut damni illati secundum proprietatem esse nequit.

Ex quo etiam inferretur, nec nos, nec Christum pro peccatis nostris satisfecisse ex iustitia propriæ, siquidem satisfactio ex iustitia supponit læsionem contra illam; nulla enim satisfactio fit, nisi ut re-ducatur inæqualitas aliquam ad æqualitatem; ergo ubi non est inæqualitas contra iustitiam propriæ, non est reductio ad æqualitatem secundum iustitiam propriæ; id quod non solum locum habet in satisfactione pro quolibet mortali, aut veniali peccato; sed etiam in satisfactione pro peccatis, quæ directe contra Deum sunt. Quocirca

Rr 4

neque

23

24

Nullum nostrum peccatum est iniustitia specialis contra Deum.

25

Christi satisfactio autem non est ex iustitia propriæ.

*Pœnitentia
non est pro-
prio iustitiæ.*

S. Thomas.

neque pœnitentia, quæ ponitur in nobis ad satisfactiorem pro nostro peccato, quam Deus de peccatis sumit, proprie ad virtutem iustitiæ pertinent. De pœnitentia id tradit S. Th. 3. p. q. 85. artic. 3. cum asserit, etiam si pœnitentia sit pars iustitiæ: in ea tamen non servari iustum simpliciter. Quare communis opinio est, pœnitentiam non esse partem subiectivam, sed potestativam iustitiæ, quæ à vera, & propria ratione iustitiæ deficit, sicut etiam religio, & multæ aliæ sunt, ut in superiori cap. dicebamus; an vero à religione distinguatur, suo loco dicemus. Hoc autem certissimum est, siue ad religionem pertineat, siue non, iustitiam proprie non esse; nam potestativa pars iustitiæ, qualis est etiam religio, deficit à ratione propriæ iustitiæ, & solum retinet quendam modum illius. Et quidem ideo S. Thom. exultimavit pœnitentiam deficere à ratione iustitiæ, quia non versatur circa iustum simpliciter, sed secundum quid, quandoquidem id, quod homo reddit deo pro peccato, scilicet contritio, non est æquale, quod quæ ratione verum sit 12. 13. art. 2. dicimus: sed etiam si esset omnino æquale condignitate quadam, ut natura sua non solum deleteret peccatum, sed etiam suppleret omnem defectum illius absque ulla condonatione: nihilominus non esset iustitia propriæ nostri erga Deum: quia nihil ex nostra satisfactione provenit Deo emolumenti: sicut contra ex nostro peccato nihil damni ei accedit, nec ulla inæqualitas inter ipsum & nos constituta est, quæ sit obiectum iustitiæ propriæ.

*N. n. est in
Deo vindicta
sua iustitiæ
propriæ.
S. Thomas.*

Aristot.

Porto autem nec iustitiam in Deo esse, quæ sit pars quadam commutativæ in refarciendis, & vindicandis iniurijs, liquet etiam ex dictis. Hæc enim teste S. Thom. 2. 2. q. 108. artic. 2. duo includit, & punitionem iniuriæ factæ, & remotionem damni illati per illam, seu illius compensationem. Convenit Aristot. 5. Ethicor. c. 4. & 5. cum docet iustitiam reperiri in reparatione, & ibi etiam inveniri excessum, & inæqualitatem, quam ipse lucrum appellat, cum aliquis ab alio passus est: quæ inæqualitas, & excessus, ad æqualitatem secundum iustitiam postulat reduci: talis vero nō est inter Deum, & hominem, ut satis probavimus: ergo non est in Deo iustitia propriæ in vindicandis iniurijs sibi factis. Accedit, quod Deus cum retribuit nobis pro meritis, nihil patitur, eo quod nullius rei dominium à se abdicet, nec in sui damnum abdicare possit: vero ille, qui ex iustitia solvit, semper repatitur: ideo enim Aristot. dixit 5. Ethicor. c. 5. in omni commutatione, in qua servatur iustitia, esse reparationem: quia quisque tantum à se abdicat, quantum accepit: ergo, cum Deus semper maneat Dominus eius, quod retribuit, iustitia secundum proprietatem ei non convenit.

27

*Vindicativa
est pars po-
testativa iusti-
tiæ.*

Præsertim vero probatur hoc ipsum, quia S. Th. 2. 2. q. 80. artic. 1. in corp. vindicativam enumerat inter partes potestativæ iustitiæ, quia deficit à ratione iustitiæ propriæ: nam is, qui damni sibi illati compensationem petit, aut sumit, non debebat ex iustitia petere, & ita cessat debitum, quod est de ratione iustitiæ, ut videbimus infra cap. 6. iustitia enim attenditur in solvendis debitis, & ac proinde qui petit satisfactionem, non operatur ex iustitia. Adde, quod cum Deus punit delicta contra se facta, adhuc non habet actum huius iustitiæ punitivæ, quæ est pars potestativa iustitiæ. Vindicatio enim, ut supra dicebamus, tendit ad remouendum

aliquid damnum illatum, quod Deo continere non potest: quæ etiam ratione supra disp. præced. cap. 4. probavimus in Deo non esse iustitiam, quia non est appetitus vindictæ. Demum ex eodem capite sequitur, cum reddimus Deo vota nostra, quæ promissimus, etiam si æquale reddamus, quia quantum promissimus, tantum tribuimus, nihilominus solutio nem illam nostram non esse ex iustitia: eo quod nihil ex illa Deo accrescit, vel advenit emolumento: ob idque merito opus illud non iustitiæ propriæ, sed religionis, quæ à iustitia differt, ab omnibus assignatur.

CAPVT. V.

*Ex conditione Dei, & creatura idem
ostenditur.*

Secunda ratio, quæ nostra sententia probanda est, desumitur ex conditione Dei & creaturæ. Creatura enim Deo comparatur, sicut filius parvulus patri, & sicut servus domino: inter filium autem & patrem, inter servum, & dominum iustitia esse non potest: ergo nec inter Deum & hominem. Porro inter filium, & patrem iustitiam non esse, probatur ex Arist. 8. Ethicor. c. 11. vbi docet, parentibus debitum honorem nunquam deferri posse. Sed qui quoad potest obsequitur, bonus & æquus esse videtur. Idem de honore deo debito affirmat: unde & vulgate illud dictum invaluuit, Dijs, magistris, & Patribus æqualem gratiam debitum parentibus, & alimentorum subsidium constituitur quadam virtus scilicet pietas, quæ est pars potestativæ, de qua S. Th. 2. 2. q. 101. ac proinde deficiens à ratione iustitiæ propriæ, quia in ea non reperitur iustum simpliciter: erga Deum autem constituitur religio, quæ similiter sub iustitia, ut pars potestativa constituitur.

Cæterum hac via solum probatur, in honore deferendo, & alimentorum subsidio, filiorum erga parentes non posse esse iustitiam: id quod nostro instituto satis esset, ut de deo, & creatura idem diceremus. Sed adhuc peculiari ratione negat Arist. 5. Ethicor. c. 6. inter filium, & patrem, servum, & dominum iustitiam esse: quæ ratio eodem modo probat, inter Deum, & hominem non reperiri: ea vero est, quam reddit Aristoteles his verbis. Non est enim iniustitia ad sua simpliciter, id autem, quod possidet, & filius quandiu sit parvus, & non separatus, ut pars ipsius est patris: se vero nemo vult ledere: quapropter non est ad ipsum iniustitia. Quasi dicat, cum iniustitia non sit ad ea, quæ propria sunt, & filius sit aliquid patris, non erit ad ipsum iniustitia: quare nec iustitia erga illum esse poterit: utraque enim est ad alium, qui simpliciter alius est: filius autem eo quod sit pars patris, non est alius ab eo. Hanc rationem his fere verbis explicavit S. Thom. 2. 2. q. 101. artic. 4. & addit inter uxorem, & maritum esse iustum simpliciter: quia vxor non est ita pars mariti, sicut filius. Sed discrimen non satis explicavit, neque modum, quo filius dicitur esse pars patris. Caietan. vero ibidem inquit, ea ratione filium esse aliquid patris, quia ab eo deciso semine generatus sit: cumque inter patrem, & filium perpetua sit huiusmodi habitudo; defendit, inter eos esse non posse iustitiam etiam in peculio Castrensi. Eadem de causa dicit iniustitiam non esse, si filius patrem occidat, sed maius peccatum: quia inter eos iustitia esse